

Fredagskronikken

Bård Harstad, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo. Twitter: @bardharstad

Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Katrine Løken Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Bård Harstad Kaster vi bort muligheten krisen ga oss?

Vi får ikke et grønt skifte ved å verne arbeidsplasser.

● **Næringsstrukturer** er ofte rigide og fastlåste. Økonomiske krefter bidrar til det.

I USA har 300 bedrifter derfor signert et opprop om at krisetiltakene må brukes til det grønne skiftet. Konsulentfirmaet McKinsey argumenterer for at tiltakene bør investere i enøk, karbonlagring, og offentlig transport. På den måten slår en to fluer i ett smekk.

Det er gode grunner for en slik kombinasjon. Økonomer snakker om «økende skalautbytte» og «klyngeeffekter»: Når mange it-bedrifter alt har etablert seg i Silicon Valley så blir det fristende for andre å etablere seg der også, på samme måte som bilprodusenter tidligere etablerte seg i Detroit. Selv velfungerende markeder kan dermed bli fastlåst i produksjonsmønstre som var bedre tilpasset gårdsdagen enn morgendagen.

Overgangen fra en fossil til en bærekraftig økonomi vil derfor neppe komme av seg selv. Ja, selv med en skikkelig karbonpris vil ikke overgangen nødvendigvis skje når det er kostbart å endre strukturene. Ledende økonomer, som Philippe Aghion og Daron Acemoglu, har vist at vi i tillegg må subsidiere utviklingen av den nye, bærekraftige teknologien.

I Norge blir havvind og karbonlagring ofte nevnt som eksempler på teknologier som etterhvert kan bli konkurransedyktige, men som vil kreve støtte før de blir tilstrekkelige effektive. Internasjonalt snakker man om batterier på samme måte, siden bedre batterier vil kunne føre til en akselerasjon når det kommer til elektriske motorer og bruk av værvhengige energikilder.

Men generelt er det vanskelig å gjette seg til hvilke teknologier og næringer som fortjener en dytt inn i fremtiden. Det viktigste disse vil trenge, når alt kommer til alt, er tilgjengelig og godt utdannet arbeidskraft. Om arbeidsmarkedet er for stramt, blir det vanskelig å starte noe nytt.

Økonomiske kriser gir derfor ofte grobunn for nye bedrifter og økt vekst i årene som følger.

Den norske tiltakspakken vil hverken frigjøre arbeidskraft eller dytte frem bærekraftige næringer. Rett nok settes det av betydelige midler til en grønn omstilling, men disse midlene blir småtteri sammenlignet med støtten til det etablerte.

Mange samfunnsøkonomer synes enige om at støttepakken til petroleumsnæringen er feil medisin til feil tid. Som flere har

← Leder Mudassar Kapur (H) og resten av finanskomiteen på Stortinget har strevd med å bli enige om en oljeskatt. Til sist ble forhandlingene løftet opp til de parlamentariske lederne. Foto: Stian Lysberg Solum/NTB Scanpix

Forskningen

Hva: «The Environment and Directed Technical Change»

Hvem: Daron Acemoglu, Philippe Aghion, Leonardo Bursztyn, og David Hemous
Hvor: American Economic Review 2012, 102(1): 131–166

påpekt allerede: Umiddelbar avskrivning og høy friinntekt kan gjøre at prosjekter som ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomme likevel blir fristende for næringen.

Et annet eksempel er subsidiering av flyruter som ikke lenger er kommersielt lønnsomme.

Et tredje eksempel er økt støtte til hugst av skog som ellers ikke ville blitt hugget (altså, gammel skog). Som Landbruks- og matdepartementet skriver på sin webside: «Formålet med tiltakspakken er å bidra til hugstaktivitet i skogbruket i en periode med redusert etterspørsel etter sagtømmer.»

Disse næringene sliter etter fall i etterspørselen. Ved å støtte tilbudssiden forsøker regjeringen å bevare produksjonsnivået og sysselsettingen i de aktuelle næringene.

Men tiltakene er ufornuftige av tre grunner.

→ Den opplagte responsen på et fall i etterspørselen er å redusere produksjonen. Velfungerende markeder ville sørget for dette selv, og i oljemarkedet forsøker våre konkurrenter å bli enige om en slik respons. Om produksjonen isteden øker, så vil prisen på varen og lønnsomheten i næringen falle enda mer enn om kun etterspørselen var endret.

→ Utnyttelsen av olje og gammel skog bør uansett reduseres. Vi står i fare for å sabotere Parisavtalen om vi også utviner fra «marginale» oljefelt, altså felt som kun er lønnsomme om selskapene får mer av inntekten. Når det gjelder tapet av villmark så har regjeringen mottatt flere NOU-rapporter som uttrykker bekymring og konklude-

rer med at subsidier til skogbruksveier bør erstattes med avgifter for bruk av natur og økte bevilgninger til vern.

→ Støtten hindrer også at arbeidskraft blir tilgjengelig for næringer som ellers kunne vokst.

Hvorfor foreslås da støtten på denne måten?

En årsak kan være at politikere betrakter arbeidskraft som et behov som må mettes (ved å bli gitt en jobb), og ikke en ressurs som bør frigjøres (slik at den blir tilgjengelig for nyskapende produksjon).

En annen årsak kan være at mektige næringer (som oljeindustrien) har store ressurser til lobbyvirksomhet, og tradisjonsrike næringer (som skogbruk) har gode politiske kontakter.

Med politisk press fra både mektige næringer og velorganiserte sysselsatte krever det nok litt av en ryggrad å flytte støtten til bærekraftige næringer som enda ikke har etablert seg. Det er lettere å støtte store næringer som alt finnes, enn de små som fortsatt mangler arbeidsfolk, kapital og nettverk.

Næringsstrukturer er ofte rigide og fastlåste. også politiske krefter bidrar til det.

Twitter: @BardHarstad

→ Mer debatt
side 44-47

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.